

Ekonomska lokalizacija

Katunić-Jurić, Katarina

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:500438>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-25**



Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)



Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
„Dr. Mijo Mirković“

KATARINA KATUNIĆ - JURIĆ

EKONOMSKA LOKALIZACIJA

Završni rad

Pula, 2019.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet ekonomije i turizma
„Dr. Mijo Mirković“

KATARINA KATUNIĆ - JURIĆ

EKONOMSKA LOKALIZACIJA

Završni rad

JMBAG: 0303035704, redoviti student

Studijski smjer: Ekonomija

Predmet: Gospodarstvo Hrvatske

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Ekonomija

Znanstvena grana: Opća ekonomija

Mentor: izv. prof. dr. Kristina Afrić Rakitovac

Pula, svibanj 2019.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana **Katarina Katunić-Jurić**, kandidatkinja za prvostupnika ekonomije, **smjera Ekonomija** ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Studentica

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, **Katarina Katunić-Jurić** dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom „**Ekonomska lokalizacija**“ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. EKONOMSKA LOKALIZACIJA.....	3
2.1. Pojmovno određenje	3
2.2. Povijesni razvoj	6
2.3. Obilježja i značaj	8
3. KONCEPCIJA EKONOMSKE LOKALIZACIJE.....	11
3.1. Dimenzije koncepta	11
3.2. Odrednice ekonomske lokalizacije	13
4. PRIMJERI PROVOĐENJA EKONOMSKE LOKALIZACIJE U SVIJETU.....	21
4.1. Odabrani primjeri ekonomske lokalizacije diljem svijeta	21
4.1.1. WELL – Willits, Kalifornija.....	21
4.1.3. Okrug Tompkins, New York.....	22
4.1.2. Kinsale, Irska.....	23
4.2. Ekonomska lokalizacija u Japanu.....	24
5. EKONOMSKA LOKALIZACIJA U HRVATSKOJ	27
5.1. Klasterizacija u službi razvoja ekonomske lokalizacije	27
5.2. Zadruge	32
5.3. Grupe solidarne razmjene	34
5.4. Inicijative financijskog sektora	35
5.5. Zadruge obnovljive energije	36
5.6. Tranzicijsko čvorište	36
6. ZAKLJUČAK.....	38
LITERATURA.....	40
POPIS TABLICA	42
SAŽETAK.....	43
SUMMARY	44

1. UVOD

Učinkovitost i efikasnost nekog ekonomskog sustava jedan je od vodećih strateških ciljeva države. On uvjetuje ekonomski napredak, blagostanje društva, ali i održivi razvoj općenito. Stoga, danas se ulažu ozbiljni naponi i financijska sredstva u osiguranje istoga, no u praksi je riječ o vrlo zahtjevnom i izazovnom procesu.

Danas se često ističe kako su mnogi ekonomski sustavi diljem svijeta krajnje nesavršeni, neodrživi i destruktivni, kako za neku državu, tako i za njezino društvo. Uslijed nesavršenosti istih, a uvažavajući suvremena obilježja međunarodne ekonomije, oni djeluju kao destabilizatori međunarodnog ekonomskog sustava. Upravo zbog toga, uspostava održivih, dugoročno profitabilnih i socijalno te ekološki opravdanih ekonomskih sustava nadilazi nacionalne ciljeve, te se razmatra i u kontekstu globalnih ekonomskih i inih ciljeva.

Ekonomska lokalizacija relativno je novi termin u području ekonomije, ali i šire pa kao takav biva i nedovoljno istražen. On se razmatra u kontekstu suvremene znanosti i prakse. Definira se na brojne načine, a suštinski predstavlja oblik, način ili instrument reorganizacije nekog ekonomskog sustava u svrhu otklanjanja postojećih nesavršenosti, ograničenja i problema. Načelno se odnosi na nekoliko skupina dionika, a posebno obilježje u okviru istoga jest integracija i participacija dionika, kao i unapređenje svih oblika suradnje. Sukladno tome, razmatra se i kao jedan od ključnih elemenata ili alata za unapređenje i razvoj održivosti na lokalnim i nacionalnim razinama, a naposljetku i onoj međunarodnoj.

Cilj ovoga rada je istražiti problematiku ekonomske lokalizacije, kao jednog od kompleksnih interdisciplinarnih područja. Konceptija ekonomske lokalizacije razmatrana je kao sastavnica suvremenog koncepta održivosti, ali i kao jedan od ključnih dijelova održive, dugoročno profitabilne i društveno odgovorne strategije međunarodne ekonomije.

Svrha rada je potvrditi prethodne hipoteze rada, a u konačnici potvrditi značaj i ulogu ovoga termina u suvremeno doba. Također, svrha je ukazati kako ekonomska

lokalizacija može predstavljati jednu od mogućih strategija, ali i ključnu sastavnicu opće ekonomske i socijalne strategije, održivog razvoja i napretka, kako na lokalnoj i nacionalnoj, tako i onoj međunarodnoj razini.

Rad se, pored Uvoda i Zaključka, sastoji od četiri poglavlja. Prvo poglavlje nosi naziv Pojmovno određenje ekonomske lokalizacije. Već iz samoga naziva jasno je kako ono daje opsežniji uvod u problematiku rada. Pri tome ističe njegove vodeće definicije, odnosno utvrđuje termin, njegove specifičnosti i temeljna obilježja. Osim toga, ono daje osvrt na povijesni tijek njegova znanstvenog izučavanja. Nastavlja se s drugim poglavljem koje razrađuje samu koncepciju ekonomske lokalizacije, odnosno njegove odrednice, kao i tijek provedbe u praksi. Obzirom na razradu bazičnih odrednica pri razradi ove teme u prijašnjim poglavljima, u četvrtom poglavlju se planirano navode primjeri iz prakse iz svijeta gdje su vidljive naznake implementiranja ovog „pokreta“ sa odabranim aspektom Japana obzirom da je najtemeljitiše istražen, proveden, praćen i dokumentiran učinak ekonomske lokalizacije na tom području. Uslijed toga, pri izradi rada je zamišljeno da se dotaknemo i Hrvatske obzirom da posjedujemo veći dio pogodnosti koje su plodno tlo za implementiranje same koncepcije. Stoga se peto poglavlje dotiče klasterizacije odnosno klastera kao moguće srodnog pa i najbližeg primjera provođenja koncepta na području Hrvatske. Kao i ostalih navedenih i razjašnjenih oblika ekonomske lokalizacije u Hrvatskoj, a to su zadruge, grupe solidarne razmjene, partnerstvo poljoprivredne proizvodnje podržane od zajednice (CSA/Community Supported Agriculture), financijske inicijative, zadruge obnovljive energije i tranzicijsko čvorište.

Za potrebe istraživanja ove problematike korištene su metoda analize i sinteze, induktivna i deduktivna metoda, metoda apstrakcije, metoda komparacije i metoda deskripcije.

2. EKONOMSKA LOKALIZACIJA

Ekonomska lokalizacija je termin koji ima poseban značaj i ulogu u okviru suvremene ekonomske misli i prakse. Pri tome se misli na znanstvenu ulogu samoga termina, o čemu svjedoče konkretna inozemna istraživanja, kao i sve intenzivniji interes znanstvenika i ostalih dionika te razvoj ekonomskih strategija sukladnih istome. S gledišta važnosti ovoga termina u praksi, može se govoriti o konkretnim primjerima njegove provedbe u svijetu, uglavnom na primjeru razvijenijih država i gospodarstava.

Iako je riječ o relativno novom terminu, suvremenoj praksi i ideološkom pogledu na međunarodnu ekonomiju, može se raspravljati o njegovu povijesnom tijeku i razvoju. Smatra se da je njegovo izučavanje od iznimnog značaja za ovu problematiku jer ukazuje na razvoj same ideje, kao i specifičnosti ovoga koncepta.

U okviru ovoga poglavlja, koje čini nešto širi uvod u problematiku rada, prvenstveno se pristupa definiranju pojma i koncepta ekonomske lokalizacije. Nakon toga slijedi razrada njegova povijesnog razvoja, kao i specificiranje konkretnih obilježja i značaja istoga, kako s ekonomskog, tako i onog socijalnog aspekta.

2.1. Pojmovno određenje

Prije provedbe konkretnijeg istraživanja ove problematike presudno je pristupiti definiranju pojma ekonomske lokalizacije. Sve istaknute teorijske činjenice i specifičnosti u svezi njega rezultat su istraživanja i rada inozemnih znanstvenika i ostalih dionika, što zapravo potvrđuje kako je ovaj pojam na teritoriju Republike Hrvatske još uvijek relativna nepoznanica, no o tome se detaljnije raspravlja u posljednjem poglavlju rada.

S pojavom suvremenoga doba i globalnih ekonomskih te ekoloških kriza, kao i ostalih problema, upućuju se sve oštrije kritike pojedinim nacionalnim gospodarstvima. One se tiču nefleksibilnosti ekonomskih sustava, ograničenja koja nastaju uslijed stroge centralizacije te redom dalje. Sve to ukazuje zapravo na potrebu za provedbom strukturnih promjena, koje se odnose na obnovu lokalnih gospodarstava koja pružaju

niz pogodnosti i koristi. U okviru toga, svoj značaj ističe ekonomska lokalizacija. Najjednostavnije rečeno, lokalizacija se može poistovjetiti s pojmom decentralizacije, odnosno prenošenja aktivnosti, poslova, odgovornosti i ovlasti na niže hijerarhijske razine. Kada se govori o nekoj ekonomiji, misli se na ekonomsku decentralizaciju odnosno lokalizaciju (Norberg - Hodge, 2014.).

Ekonomska lokalizacija zapravo predstavlja promjene i prenošenje gospodarskih aktivnosti na razinu malih i srednjih poduzeća, umjesto da se one uglavnom koncentriraju na mega kompanije ili korporacije, koje u tim uvjetima imaju sve veću snagu i moć, a istu koriste uglavnom ili sasvim u svoju korist. Pod pojmom lokalizacije podrazumijeva se da će zajednice postati više orijentirane nekih drugim vrijednostima i ciljevima, a posebno je važno istaknuti kako će se samorazumljivost lokalnih zajednica intenzivirati. Konačni rezultat toga trebalo bi, između ostaloga, biti uravnoteženje trgovine i lokalne proizvodnje kroz diferenciranje gospodarske aktivnosti i minimiziranje udaljenosti između proizvođača i potrošača (Norberg - Hodge, 2014.).

Vidljivo je kako ovaj pojam ujedno podrazumijeva i unapređenje suradnje među dionicima, kao i maksimiziranje participacije ovih subjekata. Pri tome se njeguju lokalna, nacionalna, ali i globalna suradnja dionika.

Načelno postoji nekoliko različitih pristupa analize i poimanja ovoga termina. Pri tome, često se ističe kako je riječ o kompleksnom procesu obnove i otpora (Norberg - Hodge, 2014.). Naime, to istovremeno znači kako ekonomska lokalizacija ukazuje na potrebu opiranja međunarodne ekonomije i suvremenoga društva daljnjoj globalizaciji međunarodnog gospodarstva. Jednom riječju, svi sporazumi, dogovori i odluke zemalja ekonomske i ine prirode moraju biti zasnovani na temeljnim načelima i dimenzijama održivosti.

Sukladno navedenome, na ovaj se način ukazuje na povezanost ekonomske lokalizacije s konceptom održivosti, koji čini imperativ suvremenoga doba i poslovanja. Cilj ekonomske lokalizacije u tom kontekstu je stvaranje i održavanje održivih ekonomskih i inih rješenja.

S gledišta ekonomske lokalizacije kao procesa obnove, misli se na inicijative koje već postoje diljem svijeta, a odnose se na postavljanje decentralizacije u stanje aktivnosti. Odabrani primjeri (Norberg-Hodge, 2014.) najbolji su prikaz takvih inicijativa koje se baziraju na ekonomskoj, biološkoj i socijalnoj održivosti odnosno:

- ribarenje koje podržava zajednica – uz podršku ribarima u kontekstu držanja pod kontrolom ribljih fondova, istovremeno se nudi mogućnost konzumiranja morskih plodova lokalnom stanovništvu;
- školski vrtovi – služe edukaciji i podučavanju djece o brizi za vlastito zdravlje, ali i dobrobiti okoliša;
- regionalne radio emisije – informiraju stanovnike o pitanjima u svezi njihovih lokalnih zajednica, dok međunarodna okupljanja, poput Svjetskog socijalnog foruma (engl. *World Social Forum* – WSF), omogućuju interkulturalne dijaloge koji pomažu u predviđanju održivih alternativa globalnoj ekonomiji, ali i suvremenom društvu;
- pokreti *Slow Food* i *Slow Money* (spora hrana; spor novac) potiču na usporavanje i izdvajanje vremena za zaboravljene aktivnosti i prave vrijednosti, poput obitelji prijatelja, kreativnosti i sličnoga.

Sve navedeno tek je dio brojnih inicijativa međunarodnog karaktera, koje su nešto zastupljenije u razvijenim državama svijeta, a razmatraju se u okviru koncepta „ekonomije sreće“, koja je zapravo jedan od ideoloških pogleda na ekonomiju, odnosno međunarodno gospodarstvo kakvo se želi u budućnosti dostići. Instrumenti za dostizanje takve međunarodne ekonomije, između ostaloga, su ekonomska lokalizacija i održivi razvoj.

Stoga, ekonomska lokalizacija ne označava nužan poredak koji mora u potpunosti i pod svaku cijenu biti proveden, kao što i ne uključuje odnosno ne podrazumijeva svojevršno nastupanje autarkije unutar društvene zajednice već daje uvid u mogućnost reorganiziranja postojećeg sustava koji podrazumijeva interakciju malih, lokalnih proizvođača i članova zajednice te donošenja politika u skladu s koncepcijom kako bi se postigao održiv i dugoročan razvoj. U tom smislu, ekonomska lokalizacija podrazumijeva kreiranje podržavajućih okolina za osnivanje lokalnih proizvodnji, poticanje lokalnog vlasništva, lokalnog kapitala i njegovih tokova te u konačnici, zadovoljavanje lokalnih potreba. Također uključuje i ostale aspekte koji podržavaju

sam koncept ekonomske lokalizacije poput naglašavanja važnosti i pružanja potpore za održivom proizvodnjom i potrošnjom, spomenuti razvoj lokalnih zajednica, demokratsko donošenje odluka te jačanje lokalnih ekonomija. Nadalje, jačanjem lokalnog, pruža se dobar temelj za podizanje provođenja koncepta na više razine te na taj način i oblikovanje strateških ciljeva isto tako nacionalnih pa i međunarodnih politika u skladu s time.

U današnjici koncept dobiva na važnosti obzirom da istovremeno pruža potporu rastu s naglaskom na održivost te istovremeno pruža alternativna rješenja suzbijanja devijacija koje su nastale uslijed globalizacije poput nemogućnosti konkuriranja malih i lokalnih proizvođača, nestajanje industrije zbog snižavanja troškova, zagađenje okoliša i ostalo.

2.2. Povijesni razvoj

Pojam ekonomske lokalizacije konkretnije se počinje istraživati, a kao takav i razvijati početkom 21. stoljeća. U to vrijeme nastaju prva istraživanja i rasprave u svezi njega. Sukladno njima, moguće je pratiti povijesni razvoj ovoga pojma ili termina, kao i zaključiti kako je riječ o relativno novom i suvremenom procesu socio-ekonomske prirode.

U većini inozemnih studija i istraživačkih pothvata, pojam lokalizacije odnosi se na neku geografsku razinu, događaj ili slično. Nerijetko znanstvenici ovaj pojam razmatraju na primjeru nekog nepovoljnog događaja, katastrofe ili nesreće. Kao primjer se može uzeti suša, pa se ona razmatra pod pojmom lokalizacije ako utječe na neko uže područje i zahvaća dio nekog gospodarstva (Alabala Bertrand, 2008:15). Upravo se ovakvo poimanje lokalizacije, a time i one ekonomske, uzima kao početak razvoja ovoga termina. Nakon njega, uslijedila su nešto kompleksnija istraživanja, a time i pojmovna određenja istoga.

Napredak u razvoju ovoga pojma zabilježen je tijekom druge dekade 21. stoljeća. U to vrijeme pojam se počinje razmatrati usporedno s globalizacijom i ostalim pratećim procesima. Poseban značaj ekonomskoj lokalizaciji pridaje se s pojavom globalnih kriza, ekoloških katastrofa i ostalih nepogoda. Slijedom navedenoga, može se tvrditi

da on nastaje kao rezultat globalne zabrinutosti u svezi postojećeg ekonomskog, socijalnog i ekološkog stanja u svijetu.

Već je istaknuto kako je zapravo riječ o procesu ekonomske decentralizacije koja omogućuje lokalnim zajednicama da preuzimaju veću kontrolu nad lokalnim poslovima, aktivnostima, ali i odlukama (Norberg-Hodge, 2016:28). U okviru ove problematike, to jest razvoja istraživačkih pothvata u svezi ekonomske lokalizacije usporedno s onima o globalizaciji i ostalim procesima, razmatraju se konkretni međunarodni problemi i opća ekonomska, socijalna i ekološka situacija.

Slijedom navedenog, pri razradi ovoga pojma, kao i razvoju istraživačkih pothvata u svezi njega pristupa se s gledišta sljedećih problematika (Norberg-Hodge, 2016.):

- uloga globalizacije u smanjenju siromaštva i gladi u svijetu – analiziraju se problemi siromaštva i gladi u Aziji, Africi i Oceaniji, a ističe se kako preko 550 milijuna ljudi ovoga područja može zadovoljiti svoje egzistencijalne potrebe, a primarno se misli na hranu, od zemljišta koje je oduzeto od strane inozemnih vlada i korporacija;
- lokalizacija kao prijetnja socijalnoj izolaciji – potpuno se negira ova tvrdnja s obzirom na činjenicu da lokalizacija ne podrazumijeva djelovanje bez suradnje dionika, njihove potpune participacije i intenzivne integracije. Sasvim suprotno, sve su to sastavnice ovoga termina, kao i osnovna načela na kojima isti počiva;
- problematika prenaseljenosti urbanih područja – nastoji se promovirati očuvanje ruralnih ili seoskih prostora, revitalizacija istih, povlačenje stanovništva u ta područja, otvaranje novih radnih mjesta, ujednačavanje razvoja i slično;
- poticanje razvoja poljoprivrede – posebna pažnja pridaje se razvoju ekološke poljoprivrede, kao alternative suvremenoga doba, odnosno razvoj poljoprivrede koji će biti utemeljen na načelima održivosti, a u svrhu dobrobiti svih skupina društva;
- reduciranje nejednakosti između razvijenih i nerazvijenih država svijeta putem poticanja pravedne trgovine.

Navedene smjernice istraživanja ekonomske lokalizacije zapravo predstavljaju značajke ovoga pojma ili koncepta poslovanja te razvoja. Uvažavajući prethodno spomenuta obilježja, kao i korespondentnost pojma s održivim razvojem, daje se

cjeloviti obuhvat temeljnih značajki istoga. Detaljnije o obilježjima i značajkama istoga slijedi u narednom dijelu poglavlja, čime se isto zaokružuje u funkcionalnu cjelinu, a predmetni pojam obrađuje na kvalitetan način.

2.3. Obilježja i značaj

O obilježjima i značajkama ovoga pojma već se prethodno raspravljalo. Međutim u svrhu cjelovite i detaljne analize, u okviru ovoga dijela poglavlja razmatraju se različiti pristupi identificiranja osnovnih značajki ovoga koncepta, a također i konkretnih koristi ili doprinosa koje isti donosi.

Osnovna obilježja i značaj ovoga pojma proizlazi iz njegovih pojmovnih odrednica. Pri tome svakako treba istaknuti i onu koja ističe kako je riječ o strategiji izgradnje lokalne zajednice ili društva koje će počivati na vrijednostima održivog razvoja, lokalnoj proizvodnji potrošnji hrane, energije i ostalih dobara, kao i na lokalnom razvoju valute, upravljanju i kulturi (Bauwens, 2009.).

Autor Steve Bosserman ističe kako ekonomska lokalizacija počiva na četiri temeljne dileme (Bauwens, 2009.):

- pristupačnim zelenim konstrukcijama;
- poljoprivrednoj proizvodnji ekološke prirode;
- obnovljivoj distribuiranoj proizvodnji energije;
- upravljanju zajednicom i izgradnji kapaciteta.

Pod pojmom zelenih konstrukcija zapravo se misli na procese, rješenja i instrumente koji su usklađeni sa zahtjevima održivog razvoja i s jednostavnošću se implementiraju u sve poslovne procese i aktivnosti. Rezultat njihova kombiniranja je osiguranje dugoročno održivog poslovanja i razvoja, na kojem počivaju suvremeno društvo i međunarodna ekonomija.

Ekološka poljoprivredna proizvodnja jedna je od značajnih karika ovoga koncepta, a time i jedno od vodećih obilježja ili značajki istoga. U okviru ove domene naglašava se važnost razvoja poljoprivrede na lokalnoj razini generalno, a sukladno specifičnostima i obilježjima lokalnog područja. U navedeno je potrebno integrirati percepciju značaja

ekološkog poslovanja, odnosno održivog gospodarenja resursima, održive proizvodnje i poslovanja generalno.

Ekološka poljoprivreda ima nekoliko funkcija ili ciljeva. Osim što unapređuje mogućnost zadovoljstva esencijalnih potreba lokalne zajednice, ona unapređuje kvalitetu i uvjete života na lokalnom teritoriju, jača izvozni karakter lokalnog područjima konkurentskim i kvalitetnim proizvodima, a ujedno reflektira niz ostalih ekonomskih i socijalnih učinaka.

Upravljanje obnovljivom energijom na održivi način jedan je od vodećih izazova suvremenoga doba. Reduciranjem problema i ograničenja u okviru ovoga područja doprinosi se otklanjanju brojnih ekonomskih, socijalnih i ekoloških problema. U kontekstu ove domene potencira se razvoj obnovljivih izvora energije, kao i distribuiranje istih prema svim skupinama dionika.

U konačnici, upravljanje zajednicom i izgradnja kapaciteta odnose se na socio-kulturnu dimenziju ovoga koncepta. O njoj će se raspravljati i u nastavku rada, u narednom poglavlju. Međutim, u ovome dijelu rada važno je istaknuti kako se misli na očuvanje lokalnog identiteta, zaštitu i revitalizaciju lokalne kulture, unapređenje međukulturalnog dijaloga i razumijevanja, jačanje cjeloživotnog obrazovanja, reduciranje siromaštva i socijalne isključenosti te redom dalje.

Iz prethodnog istraživanja moguće je razlučiti nekoliko generalnih koristi koje ovaj koncept donosi u praksi. S obzirom da je on u korespondenciji i uvjetovanom odnosu s održivim razvojem, moguće je govoriti o ekonomskim, socio-kulturnim i ekološkim koristima.

Pored niza prednosti ili koristi koje ovaj proces nudi, potrebno je naglasiti kako on ima generalne ciljeve, a njegovom se provedbom u praksi teži njihovoj cjelovitoj realizaciji. Pri tome se misli na (Bauwens, 2009.):

- povećanje energetske sigurnosti lokalne zajednice i globalnog društva generalno;
- smanjenje ekološkog otiska, reduciranje i postupno otklanjanje vodećih ekoloških problema;

- unapređenje kvalitete života i zadovoljstva lokalne zajednice;
- dramatično unapređenje uvjeta okoliša i socijalne pravednosti;
- jačanje lokalnih gospodarstava;
- izgradnja ekonomske konkurentnosti;
- uspješnija realizacija ciljeva, kao i kvalitetnije zadovoljenje potreba i želja dionika, odnosno lokalne zajednice;
- promoviranje suradnje, integracije i partnerstava u svim relevantnim područjima.

Istaknuto je kako je, pored ostaloga, smisao ekonomske lokalizacije minimiziranje i otklanjanje udaljenosti između točke proizvodnje i potrošnje. Jednostavnije rečeno, svrha je postizanje ravnoteže u ekonomskom i inom aspektu. Ovaj pristup decentralizacije donosi sasvim nove koncepte poslovanja i razvoja, a rezultira značajniji ekonomskim, socijalnim i ekološkim napretkom od onoga u uvjetima centralizirane ekonomske proizvodnje.

3. KONCEPCIJA EKONOMSKE LOKALIZACIJE

Dosadašnja istraživanja ekonomske lokalizacije od strane akademske zajednice, ali i ostalih dionika rezultirala su konkretnim smjernicama, odnosno preporukama za njezinu implementaciju u praksi. Identificirane i specificirane smjernice te inicijative čine okvir za stvaranje suvremenih reorganiziranih ekonomskih sustava, no utječu i na lokalno društvo. Prema tome, one rezultiraju nizom učinaka ekonomske, socijalne i ine prirode.

Za potrebe razumijevanja ovoga koncepta, kao i za praktičnu analizu istoga, posebno je značajno razraditi spomenute smjernice ili inicijative, a na taj način analizirati tijekom samoga koncepta. Na ovaj način detaljnije se zadire u središnju temu rada te se predmetna problematika istražuje na cjelovit i kvalitetan način.

Koncept ekonomske lokalizacije zapravo se poima kao suvremena strategija reorganizacije postojećih ekonomskih sustava, a koji za cilj ima reduciranje i otklanjanje postojećih ograničenja i nesavršenosti. Iz razrade istoga nastoji se ukazati na korespondenciju s osnovnim načelima održivog razvoja, koji predstavlja imperativ suvremenoga doba, a time se potvrđuje i važnost koncepta ekonomske lokalizacije.

3.1. Dimenzije koncepta

Iako u praksi još uvijek ne postoji unificirani okvir za implementaciju, razvoj i jačanje koncepta ekonomske lokalizacije, u svijetu postoje konkretni primjeri istoga. U tom kontekstu, definirane su dimenzije ovoga koncepta, koje se uzimaju kao smjernice za razvoj istoga, odnosno identificiraju područja i prioritete, aktivnosti te preporuke za stvaranje uvjeta provedbe i razvoja ekonomske lokalizacije generalno. Pregled istih daje se u nastavku (Tablica 1.).

Tablica 1. Dimenzije i aspekti koncepta ekonomske lokalizacije

Dimenzije koncepta ekonomske lokalizacije	Aspekti i koristi koncepta ekonomske lokalizacije
Geografska ili teritorijalna dimenzija	<ul style="list-style-type: none">• Kraća udaljenost između proizvodnje i potrošnje;• Preferencije lokalnim čimbenicima proizvodnje;• Značaj know-how menadžmenta i inovacija.
Okolišna ili ekološka dimenzija	<ul style="list-style-type: none">• Održivost proizvodnje i potrošnje;• Menadžment upravljanja resursima, potrošnja energije, problematika otpada itd.
Ekonomska dimenzija	<ul style="list-style-type: none">• Lokalno vlasništvo čimbenika proizvodnje;• Lokalno cirkuliranje novca i financijskog kapitala.
Socijalna dimenzija	<ul style="list-style-type: none">• Socijalna izgradnja i suradnja;• Lokalni potrošači i zadovoljenje njihovih potreba i želja na cjelovit način.
Kulturalna dimenzija	<ul style="list-style-type: none">• Zaštita i revitalizacija kulturnih dobara i lokaliteta;• Međukulturalnost, dijalog, razumijevanje;• Demokratsko odlučivanje.
Politička dimenzija	<ul style="list-style-type: none">• Ideološke alternative – pravedna trgovina;
Ideološka dimenzija	<ul style="list-style-type: none">• Ravnoteža između globalizacije, ideoloških alternativa i ekonomskog razvoja koji se zasniva na pravednoj trgovini.
Moralno-etička dimenzija	<ul style="list-style-type: none">• Odgovornost za pojedine lokalitete;• Promoviranje nemonetarne ekonomije i nematerijalnog zadovoljstva.
Strateška dimenzija	<ul style="list-style-type: none">• Smanjenje uvozne ovisnosti, jačanje otpornosti na fluktuacije u međunarodnoj ekonomiji.
Planska dimenzija (korištenje okoliša)	<ul style="list-style-type: none">• Infrastrukturna potpora lokalnoj proizvodnji i potrošnji.
Praktično-fizička dimenzija	<ul style="list-style-type: none">• Praksa lokalne proizvodnje i potrošnje u svim područjima, sektorima i djelatnostima.

Izvor: Izrada autora prema: Frankova E., Johannisova, N. (2012.) Economic Localization Revisited. Environmental Policy and Governance. Vol. 22. str. 307.-321.

Slijedom navedenoga, moguće je sistematizirati čitav niz obilježja ovoga koncepta, a iz kojih proizlaze konkretne koristi iste prirode. Vidljivo je da on koristi svim aspektima življenja i djelovanja na lokalnoj razini, a generalno je usmjeren na osiguranje održivog života, poslovanja i razvoja na ovim područjima. Osim što koristi lokalnim razinama, izravno doprinosi i onim višim, to jest nacionalnim pa i međunarodnoj razini generalno.

Usljed činjenice da je ovaj koncept usmjeren na očuvanje lokalnih vrijednosti i snaga, jačanje prilika i mogućnosti, kao i ostale koristi lokalnih jedinica, često se u praksi naziva i strategijom lokalne obrane, odnosno defanzivnom strategijom lokalizacije. U okviru toga izostavlja se epitet ekonomske, s obzirom da se smatra da ovaj koncept integrira sve aspekte, a misli se na prethodno navedene. Time se ujedno potvrđuju i kompleksnost istoga, multidimenzionalnost i heterogenost.

3.2. Odrednice ekonomske lokalizacije

Smatra se kako lokalne inicijative i aktivnosti lokalnih dionika imaju presudan značaj za implementaciju, jačanje i razvoj ovoga koncepta na nekom području. Lokalni dionici, a posebice oni na viši hijerarhijskim razinama trebaju stvoriti i jačati poticajno okruženje, te institucionalne uvjete za provedbu konkretnih promjena koje će stvoriti uvjete za implementaciju ovoga koncepta. U tom smislu, važno je da oni, u suradnji s ostalim dionicima, a na temelju opsežnih stručnih znanja i istraživanja, osiguraju optimalni prelazak iz centraliziranog u decentralizirani koncept, to jest osiguraju uvjete obrane od negativnih učinaka globalizacije.

Vodeći korak u ovome procesu jest definiranje i provedba održivih alternativa u praksi. S tog aspekta, ekonomska lokalizacija razvija se kao oblik protekcionizma koji favorizira lokalnu razinu nad onom globalnom. Iako se mnogi inozemni autori slažu s ovim pristupom implementacije predmetnog koncepta, ostali mu upućuju oštre kritike i navode konkretne argumente protiv njega. Autori Shuman i Desai ističu kako se lokalni ekonomski model zapravo treba zasnivati na postojećem tržišnom gospodarstvu, a usmjeriti prema jačanju funkcionalnosti tržišta, neovisno o načinima na koje je isto potrebno provoditi (Frankova, Johanišova, 2012.).

Oprečnost stavova inozemnih autora u svezi predmetne problematike pojašnjava se u narednim tablicama. U okviru njih navode se stavovi odabranih autora u svezi glavnih

ciljeva, područja, pitanja, aktera ili subjekata, idealnih modela, te glavnih načela i politika predmetnog koncepta. Prvi na popisu ovih autora je Shuman, a pregled njegova modela slijedi u narednoj tablici (Tablica 2.).

Tablica 2. Razrada modela koncepta ekonomske lokalizacije prema Shumanu

Definicija	<ul style="list-style-type: none"> • Lokalizacija ne znači izolaciju, već potiče lokalne tvrtke da održivo koriste lokalne resurse, zapošljavaju lokalno stanovništvo i služe prvenstveno lokalnim potrošačima i zajednici. Osnova ove definicije očituje se u samodostatnosti i manjoj uveznoj ovisnosti lokalnog područja i zajednice.
Glavni cilj	<ul style="list-style-type: none"> • Veće zajedništvo i kontrola na lokalnoj razini.
Područja	<ul style="list-style-type: none"> • Lokalna proizvodnja za lokalne potrebe; • Lokalno vlasništvo i lokalno cirkuliranje novca.
Dionici	<ul style="list-style-type: none"> • Lokalna zajednica i nacionalna vlada.
Vizija/model	<ul style="list-style-type: none"> • Suradnja među lokalnom zajednicom.
Politike	<ul style="list-style-type: none"> • Obustava uništavanja lokalne kvalitete života zbog zadovoljenja interesa korporacija; • Reduciranje uvezne ovisnosti, jačanje sposobnosti samodostatnosti u pogledu lokalnih potreba; • Njegovanje lokalnih poduzeća.

Izvor: Izrada autora prema: Frankova E., Johannisova, N. (2012.) Economic Localization Revisited. Environmental Policy and Governance. Vol. 22. Str. 307.-321.

Prema ovome modelu imperativ se postavlja na lokalnu zajednicu, njegovanje i jačanje lokalnih interesa, kao i unapređenje suradnje na lokalnoj razini s ciljem realizacije lokalnih ciljeva. Posebno se ističe značaj intenziviranja i maksimiziranja proizvodnje na lokalnoj razini, a prvenstveno za zadovoljenje lokalnih potreba. U nastavku se daje prikaz modela ekonomske lokalizacije prema Desaiu i Riddlestoneu (Tablica 3.)

Tablica 3. Razrada modela koncepta ekonomske lokalizacije prema Desaiu i Riddlestoneu

Definicija	<ul style="list-style-type: none"> • Svaka zemlja zadovoljava svoje osnovne svakodnevne potrebe iz lokalnih izvora što je više moguće, a roba kojom se trguje na međunarodnoj razini odnosi se na onu visoke dodane vrijednosti koja donosi visoke prihode i minimalnu utječe na okoliš u negativnom kontekstu.
Glavni cilj	<ul style="list-style-type: none"> • Smanjenje ekološkog otiska.
Područja	<ul style="list-style-type: none"> • Regionalna proizvodnja, potrošnja i recikliranje.
Dionici	<ul style="list-style-type: none"> • Lokalne zajednice; • Tržišta; • Nacionalne vlade (ograničena regulatorna uloga).
Vizija/model	<ul style="list-style-type: none"> • Bioregionalni razvoj; • Proizvodnja mreže / mrežno gospodarstvo.
Politike	<ul style="list-style-type: none"> • Korištenje lokalnih obnovljivih i recikliranih resursa za zadovoljavanje više svakodnevnih potreba; • Postizanje održivosti putem trgovanja na tržištu; • Život unutar planetarnog značenja ostavlja prostor za divlje vrste i divljinu; • Očuvanje bioraznolikosti kao jedno od temeljnih usmjerenja lokalne zajednice i poslovnog svijeta na lokalnoj razini.

Izvor: Izrada autora prema: Frankova E., Johanisova, N. (2012.) Economic Localization Revisited. Environmental Policy and Governance. Vol. 22. Str. 307.-321.

Smatra se kako je ovaj model nešto razrađeniji i kompleksniji od prethodnog. Vidljivo je kako je on posebice utemeljen na ekonomskoj dimenziji ovoga koncepta, to jest isti identificira kao osnovu za njegovo provođenje u praksi. Područja na kojima treba detaljnije raditi pri tome su regionalna proizvodnja, potrošnja i recikliranje, a glavne odgovornosti dodjeljuju se lokalnim zajednicama, tržištu i vladi. Temeljna vizija ili ono što se ovim modelom želi dostići jest bioregionalni razvoj i uspostava mrežnog gospodarstva. Ključna obilježja pri tome su intenzivna suradnja i participacija dionika, a vodeće politike ili instrumenti realizacije ovoga modela u praksi su uglavnom utemeljene na temeljnim odrednicama i alatima koncepta održivosti, kao što je i navedeno u Tablici 3. Nakon ovoga modela, razrađuje se model ekonomske lokalizacije prema Hinesu, te se isti uspoređuje s prethodnima (Tablica 4.).

Tablica 4. Razrada modela koncepta ekonomske lokalizacije prema Hinesu

Definicija	<ul style="list-style-type: none">• Lokalizacija je proces koji preokreće trend globalizacije u korist lokalnog.
Glavni cilj	<ul style="list-style-type: none">• Oporavljanje kontrole nad zajednicama, regijama i nacionalnim državama, njihovim gospodarstvima, kao i smanjenje prometa roba i usluga.
Područja	<ul style="list-style-type: none">• Internacionalizacija nasuprot globalizacije i pravila za međunarodnu trgovinu.
Dionici	<ul style="list-style-type: none">• Lokalne zajednice;• Transformirane međunarodne institucije;• Nacionalne vlade.
Vizija/model	<ul style="list-style-type: none">• Promjena pravila međunarodne trgovine i razvojne pomoći, transformacija od WTO-a do WLO-a i GATT-a do GASTe, pozitivna diskriminacija u korist lokalnog.
Politike	<ul style="list-style-type: none">• Zaštita nacionalnih i regionalnih gospodarstava protiv uvoza dobara i usluga koje se mogu proizvesti lokalno;• Pravila za industriju koja zahtijeva lokalnu proizvodnju za lokalnu prodaju;• Lokalizacija financijskih transakcija u korist regeneracije ekonomije zajednice;• Lokalna politika tržišnog natjecanja koja osigurava visoku kvalitetu dobara i usluga;• Uvođenje poreza na primarne resurse i drugih poreza kako bi se financirao prijelaz na lokalizaciju koji osigurava odgovarajuću zaštitu prirode;• Demokratsko sudjelovanje u lokalnim gospodarskim i političkim sustavima;• Preobrazba politika trgovine i pomoći koja bi doprinijela regeneraciji lokalnih gospodarstava, a ne međunarodne konkurentnosti

Izvor: Izrada autora prema: Frankova E., Johanisova, N. (2012.) Economic Localization Revisited. Environmental Policy and Governance. Vol. 22. Str. 307.-321.

Prema Hinesu, ekonomska lokalizacija je kompleksan proces koji se odupire globalizaciji, a pri tome jača lokalnu razinu, njezine značajke, uloge i dogovornosti. Ovaj model suštinski nije značajno kompleksniji od prethodnih modela, već nudi sasvim

drugačiju viziju modela ili koncepta ekonomske lokalizacije. On je fokusiran na oprečnost globalnog naspram lokalnog. U tom kontekstu, a u svrhu jačanja uloge lokalne razine, ovaj autor identificira važnost internacionalizacije, preobrazbe i specijalizacije vodećih međunarodnih organizacija na razini ekonomije, te daje novu viziju trgovine. Točnije, on se fokusira na neku novu politiku trgovine koja bi trebala rezultirati regeneracijom lokalnih gospodarstava, a za njezin razvoj ključnu ulogu imaju lokalne zajednice, nacionalne vlade, ali i međunarodne organizacije. Pri tome, on lokalno razmatra s jednog šireg koncepta, integrirajući pri tome dionike svih razina, u smislu razvoja i implementacije ovoga koncepta.

Ono što se smatra osnovnim nedostatkom na ovome primjeru jest zanemarivanje socijalne i ekološke dimenzije. Prema tome, smatra se kako ovaj autor zanemaruje značaj koncepta održivosti pri razradi ekonomske lokalizacije, što je uvelike pogrešno s obzirom da isti predstavlja istovjetnost, odnosno temelj ekonomske lokalizacije. Razrada modela ekonomske lokalizacije prema Hopkinsu slijedi na jednaki način u narednoj tablici (Tablica 5.).

Tablica 5. Razrada modela koncepta ekonomske lokalizacije prema Hopkinsu

Definicija	<ul style="list-style-type: none"> • Veća elastičnost i jača gospodarstva uvijet su bolje pripremljenosti na buduća događanja. Ta gospodarstva moraju biti sposobna proizvoditi dostatne količine za lokalne potrebe i eliminirati uvoznju ovisnost.
Glavni cilj	<ul style="list-style-type: none"> • Veća otpornost zajednice.
Područja	<ul style="list-style-type: none"> • Poljoprivreda; • Zdravstvo; • Obrazovanje; • Ekonomija; • Transport; • Energetika; • Stanovanje.
Dionici	<ul style="list-style-type: none"> • Lokalne zajednice, lokalne i nacionalne vlade.
Vizija/model	<ul style="list-style-type: none"> • Prijelazno kretanje.
Politike	<ul style="list-style-type: none"> • Smanjenje ovisnosti o fosilnim gorivima i niža potrošnja energije; • Otpornost na gradnju; • Zajedničko i neposredno djelovanje; • Stilovi života koji su povezaniji, te obogaćuju i poštuju biološko-ekološke granice Zemlje.

Izvor: Izrada autora prema: Frankova E., Johanisova, N. (2012.) Economic Localization Revisited. Environmental Policy and Governance. Vol. 22. Str. 307.-321.

Hopkins također daje vodeću prednost ekonomskom aspektu ili dimenziji ovoga koncepta, a na temelju toga razrađuje svoj model. Pri tome, ističe kako je posebno značajno jačanje lokalnih gospodarstava u smjeru jačanja lokalne proizvodnje i minimiziranja uvozne ovisnosti. Ono što je iznimno pohvalno na primjeru ovoga modela jest integriranje interdisciplinarnog pristupa na primjeru ovoga modela. To se potvrđuje identificiranim područjima na kojima isti počiva, odnosno koja su ključna za njegovu provedbu. Ono što je pri tome potrebno doraditi jesu dionici, s obzirom da autor navodi tek tri vodeće skupine. Vjeruje se kako istima treba pridodati znanstvenike, medije, poduzetnike i redom dalje. U kontekstu politika, smatra se kako iste također treba nešto detaljnije razmotriti, odnosno upotpuniti. Tu se ponovno navodi važnost razrade onih socijalnih i ekoloških politika. Pregled modela ekonomske lokalizacije prema Doughwaiteu slijedi u nastavku (Tablica 6.).

Tablica 6. Razrada modela koncepta ekonomske lokalizacije prema Doughwaiteu

Definicija	<ul style="list-style-type: none"> Lokalizacija ne znači da se sve proizvodi na lokalnoj razini, niti znači kraj trgovine. Jednostavno to znači stvaranje bolje ravnoteže između lokalnih, regionalnih, nacionalnih i međunarodnih tržišta. To također znači da velike korporacije imaju manje, a zajednice više kontroliraju ono što se proizvodi, gdje i kako, te da trgovina bude pravedna i donosi korist objema stranama.
Glavni cilj	<ul style="list-style-type: none"> Stabilne i održive zajednice
Područja	<ul style="list-style-type: none"> Lokalni / neovisni financijski i bankarski sustav; energija iz lokalnih obnovljivih izvora i lokalno proizvedena osnovna hrana i odjeće.
Dionici	<ul style="list-style-type: none"> Lokalne zajednice, lokalne i nacionalne vlade (pomoćna uloga).
Vizija/model	<ul style="list-style-type: none"> Seljačka ekonomija, gospodarstvo zajednice.
Politike	<ul style="list-style-type: none"> Korištenje lokalnih resursa za zadovoljavanje potrebe zajednice, a ne želje udaljenih tržišta; Svjetske cijene ne smiju definirati ono što ćemo proizvoditi; Ključni proizvodni sustavi funkcioniraju bez ulaza iz svjetskog sustava.

Izvor: Izrada autora prema: Frankova E., Johanisova, N. (2012.) Economic Localization Revisited. Environmental Policy and Governance. Vol. 22. Str. 307.-321.

Ovaj model posebice razmatra odnos i prava multinacionalnih kompanija i lokalne zajednice. Ono što je korisno na primjeru istoga jest percepcija važnosti održivih i

stabilnih zajednica. Također, ovaj model prepoznaje značaj lokalnih neovisnih financijskih i bankarskih sustava, energetike, te lokalne industrije. Vidljivo je pri tome kako on vješto integrira sve tri dimenzije održivosti, koje vrijede i na primjeru koncepta ekonomske lokalizacije, a o čemu je već bilo riječi. U konačnici se daje prikaz modela koncepta ekonomske lokalizacije prema Norberg - Hodge (Tablica 7.).

Tablica 7. Razrada modela koncepta ekonomske lokalizacije prema Norberg - Hodge

Definicija	<ul style="list-style-type: none"> • Prebacivanje prema lokalizaciji jednostavno znači postizanje zdrave ravnoteže između trgovine i lokalne proizvodnje i kraj fikcije da je trgovina uvijek korisna za sve stranke; • To znači shvatiti da ono što je važno nije tržišna cijena hrane, već njezini troškovi - za okoliš, ruralni život, ljudsko zdravlje i osjećaj zajednice.
Glavni cilj	<ul style="list-style-type: none"> • Ograničena nepotrebna trgovina; • Jačanje diverzificiranosti lokalnog gospodarstva.
Područja	<ul style="list-style-type: none"> • Jačanje lokalne proizvodnje hrane.
Dionici	<ul style="list-style-type: none"> • Lokalne zajednice.
Vizija/model	<ul style="list-style-type: none"> • Lokalno prilagođeni prehrambeni sustavi.
Politike	<ul style="list-style-type: none"> • Ograničavanje veličine i ekonomske moći transnacionalnih korporacija; • Veći porezi na neobnovljive izvore energije, osobito na fosilna goriva.

Izvor: Izrada autora prema: Frankova E., Johanisova, N. (2012.) Economic Localization Revisited. Environmental Policy and Governance. Vol. 22. Str. 307.-321.

Ponovno, u ovome modelu imperativ se postavlja na ekonomski aspekt modela. Međutim, na vrlo specifičan način ukazuje se na značaj razmatranja troškova koji nastaju uslijed proizvodnog procesa dobara na lokalnoj razini. Pri tome, intenzivira se važnost financijskog segmenta u okviru ove problematike, što je osnovna razlika u odnosu na prošle modele ovoga koncepta. Kako bi se minimizirali troškovi i problemi lokalnih razina, pored razmatranja troškovne strane, vrlo je važno reducirati nepotrebnu trgovinu.

Unatoč određenim razlikama, ovi autori, kao i mnogi drugi koji su dali doprinos ovoj problematici, smatra se da je svaki od navedenih pristupa u određenoj mjeri prikladan i kao takav se treba razmatrati. To se ujedno potvrđuje i činjenicom da je još uvijek riječ o relativno neistraženoj temi, kao i činjenicom dane postoji suglasnost u svezi unificiranog i optimalnog modela predmetnog koncepta. Ono što je moguće zaključiti jest da svaki od ovih doprinosa stvara osnovu za daljnja istraživanja, a daje i mogućnosti za pronalazak adekvatnih rješenja i preporuka u svezi problematike.

4. PRIMJERI PROVOĐENJA EKONOMSKE LOKALIZACIJE U SVIJETU

Nakon razrade osnovnih teorijskih spoznaja i specifičnosti u svezi ovoga koncepta i svojevrsne socio-ekonomske strategije, smatra se korisnim pristupiti praktičnoj analizi predmetne problematike. Upravo to daje posebnu važnost ovome radu jer se teorija implicira na konkretne primjere iz prakse.

U okviru ovoga poglavlja, kojim se predmetno istraživanje zaokružuje u smislenu i funkcionalnu cjelinu, analiziraju se primjeri provođenja ekonomske lokalizacije u svijetu. Točnije, daje se detaljniji osvrt na odabrane primjere, odnosno države koje su se odlučile na ovaj pothvat, započevši redom sa primjerima iz SAD-a, Europe te Japan koji je izdvojen budući da je napodrobnije istraživani .

Uz navedeno, pristupa se i analizi ekonomske lokalizacije na primjeru Republike Hrvatske. Pri tome se razmatra prisutnost ovoga koncepta na razini predmetnog gospodarstva, identificiraju se potrebe za provedbom istoga, kao i preduvjeti te koristi koje bi ovaj koncept polučio.

4.1. Odabrani primjeri ekonomske lokalizacije diljem svijeta

Danas postoje brojni primjeri ovih pokreta diljem svijeta. Iako se uglavnom govori o lokalizaciji generalno, iste je moguće razmatrati i s aspekta ekonomske lokalizacije koja predstavlja središte zanimanja ovoga rada.

4.1.1. WELL – Willits, Kalifornija

Među brojnim primjerima treba istaknuti ekonomsku lokalizaciju, kao svojevrsni projekt promjena, odnosno koncept poslovanja i razvoja ovoga područja koji se temelji i provodi sukladno ekonomskoj lokalizaciji. Isti je poznat i pod nazivom WELL, a započeo je krajem 2004. godine, s prikazom informativno-dokumentarnog filma „The

End of Suburbia“. Za potrebe provedbe ekonomske lokalizacije oformljeni su konkretni timovi u nekoliko područja i to redom (Quinn, 2007.):

- inventar energije;
- biointenzivni vrtni plan;
- preporuke za energetska neovisnost;
- sigurnost hrane i zalihe lokalne zajednice.

Svrha formiranja i rada ovih timova, to jest provedbe konkretnih aktivnosti u ovim područjima je unapređenje realnog stanja u njima, a u svrhu osiguranja veće razine održivosti lokalnog područja. Isto se potvrđuje definiranom i javno promoviranom misijom i vizijom koje glase: „Vizija ekonomske lokalizacije WELL je trajno lokalno gospodarstvo koje pruža zdravlje i sigurnost za zajednicu. Misija je poticati stvaranje lokalnog, održivog gospodarstva na području Willits-a, pomažući građanima da uče vrijedne vještine i poduzmu mjere, te u partnerstvu s drugim organizacijama kako bi razmijenili znanje i podržali projekte koji grade uspješnu zajednicu (WELL, 2015).“ Ujedno su misijom i vizijom razrađeni razlozi pokretanja ovoga koncepta na predmetnom području, a također se ukazuje na željene rezultate.

U prvim godinama, uz financiranje Zaklade Wallace, održane su tri lokalizacijske konferencije, a tim putem osigurana su financijska sredstva i potpore za provedbu projekata, te sudjelovanje u sve značajnijem međunarodnom projektu i pokretu ove prirode, koji nosi naziv Transition Town. Isti objedinjuje nekoliko gradova na području Velike Britanije i Irske, a odnosi se na reduciranje ekoloških otisaka, unapređenje energetske neovisnosti i ostalo.

Od samih početaka do danas, WELL se isključivo oslanja na podršku članova i volonterske napore, a rezultat ovoga koncepta su brojni edukativni događaji, radionice, viša razina suradnje i participacije dionika, uspješna provedba projekata ekološke i ine prirode, podrška zajednici u provedbi promjena te redom dalje.

4.1.3. Okrug Tompkins, New York

Ovaj koncept nazvan je „TC Local“, a predstavlja svojevrsni istraživački napor koji je razvijen kako bi stvorio plan hitne pomoći za relokalizaciju proizvodnje i distribucije

osnovnih dobara i usluga u okrugu. Svrha istoga je stvaranje održivog područja u svim aspektima. Pri tome se misli na ostvarenje održivosti u ekologiji, ekonomiji i društvu (Quinn, 2007.).

Kao i ostali primjeri, ovaj koncept lokalizacije također se temelji na tranzicijskim projektima u području održive regionalne ekonomije, obnovljivih izvora energije, odgovornog graditeljstva, infrastrukture, sustava za dobrobit zajednice, održivoj kulturi i sličnim područjima (Quinn, 2007.).

4.1.2. Kinsale, Irska

Primjer ovakvog modela ili koncepta na međunarodnoj razini je i onaj na području grada Kinsale u Irskoj. Riječ je o još jednom uspješnom pokretu opiranja protiv intenzivne globalizacije i svih negativnih učinaka koje ona donosi, a u smjeru jačanja lokalnih interesa, mogućnosti uspjeha. Pokret je započeo na inicijativu manje skupine individualnih subjekata s ovoga područja, koji se ujedinjuju s ciljem reduciranja ekoloških i inih problema na ovome području. Oni se povode idejom da velike promjene kreću s onih najnižih razini, što se smatra nedvojbeno istinitim. U to vrijeme ova skupina dionika vodila se pitanjem o tome na koji način lokalna zajednica može optimalno odgovoriti na izazove klimatskih promjena.

Inicijalna grupa koja je oformljena usvojila je ubrzo model tranzicije, koji i predstavlja konkretni primjer ekonomske lokalizacije na ovome području. Osim su se izravno usmjerili prema identificiranju preporuka i smjernica za reduciranje ugljikovog dioksida, a time i na minimiziranje ekoloških problema, što u konačnici donosi brojne socijalne i ekonomske koristi, pored onih osnovnih ekoloških (Quinn, 2007.). Način na koji se ovaj pokret proveo opisuje se sljedećim aktivnostima (Path to Well Being, 2011.):

- podizanje svijesti o vrhunskom ulju, klimatskim promjenama i potrebi za provedbom aktivnosti zajednice u procesu obnove otpornosti i smanjenja ugljika;
- povezivanje s postojećim grupama u zajednici;
- izgradnja mostova lokalne samouprave;

- povezivanje s drugim tranzicijskim inicijativama;
- formiranje skupina koje će istraživati određena područja, predlagati korisne projekte i usmjeravati aktivnosti na unapređenje istih – hrana, energija, transport, zdravlje, sigurnost, ekonomija, blagostanje;
- provedba Akcijskog plana energetskeg razvitka za razdoblje od 15-20 godina.

Ove aktivnosti rezultirale su koordiniranim nizom projekata u svim područjima, a s ciljem jačanja otpornosti i boljeg iskorištavanja mogućnosti. Smatra se da je riječ o nizu tranzicijskih inicijativa kojima se jača suradnja dionika, unapređuje participativno djelovanje, a istovremeno stvaraju uvjeti za ozbiljne ekološke i ine promjene.

4.2. Ekonomska lokalizacija u Japanu

Ovaj primjer izdvaja se od ostali primjera s obzirom da predstavlja jedan od najrelevantnijih i najuspješnijih u svijetu, te može poslužiti kao uzor mnogim zemljama koje planiraju i odlučuju se na jednaki pothvat. Analiza ovoga koncepta utemeljena je na podacima TSR-a (engl. *Tokyo Shoko Research*), a koji obuhvaćaju pokazatelje o 826 169 tvrtki iz Japana, koje čine više od polovice tvrtki u ovoj državi. Informacije se odnose na lokaciju tvrtki, djelatnosti, broj zaposlenika i slična obilježja (Iichiro et al., 2011.).

Autori Kentaro Nakajima, Yukiko Umeno Saito i Iichiro Uesugi (2011.) proveli su konkretno istraživanje na primjeru dostupne baze podataka. Njihovo se istraživanje odnosilo na analizu ekonomske lokalizacije, to jest na ispitivanje uzorka japanskog proizvodnog i uslužnog sektora primjenom mikro-zemljopisne razine tvrtki, to jest podataka u svezi iste. Pri tome je istraženo na koji način se lokalizacija razlikuje ili diferencira između proizvodnog i uslužnog sektora u Japanu.

Dobiveni rezultati mogu se sumirati na sljedeći način, a oslikavaju ekonomsku lokalizaciju na primjeru ove zemlje (Iichiro et al., 2011.):

- polovica proizvodne industrije u Japanu može se okarakterizirati kao lokalizirana, a broj ovakvih industrija najveći je na udaljenosti do 40 km;

- prema izračunatom opsegu lokalizacije za svaku industriju proizlazi da se lokalizacija uglavnom održava na užem području;
- izrazita lokaliziranost zabilježena je na primjeru tekstilne industrije;
- obrasci lokalizacije u Japanu nalikuju onima u Velikoj Britaniji i Francuskoj – ukazuje se na vodeće čimbenike koji određuju koncentraciju industrijske aktivnosti;
- oko 35% uslužnog sektora u Japanu također je lokalizirano;
- prema stupnju lokalizacije prednjače financijske usluge;
- posebno je zanimljiva lokalizacija na primjeru visoko-tehnološke industrije – ona doprinosi podjeli znanja, prelijevanju vještina i iskustava, te se pobija ideja o izolaciji uslijed lokalizacije.

U današnjici se provode sve opsežnija i brojnija istraživanja ekonomske i ine lokalizacije u svijetu, a što uvelike obogaćuje znanstvenu misao i praksu, te doprinosi razvoju optimalnih modela za implementaciju ovoga koncepta u praksi. Pored navedenog istraživanja ekonomske lokalizacije na primjeru japanskih tvrtki, postoje i mnoga druge. Ona se usmjeravaju na istraživanje ekonomske lokalizacije generalno, lokalizacije na razini neke djelatnosti ili industrije te ostale oblike lokalizacije.

Mnoge studije u današnjici koriste podatke koje regionalno razmjenjuju administrativne jedinice (u slučaju Japana, prefektura i općina) prilikom mjerenja stupnja aglomeracije. Sukladno stečenim zaključcima može se zaključiti da stupanj aglomeracije varira među jedinicama, ali i unutar njih. Zbog toga se predlažu sve heterogeniji modeli i instrumenti mjerenja ili kvantificiranja aglomeracije, lokalizacije i sličnih procesa.

Pri provedbi istraživanja o razini i načinu lokalizacije na primjeru zemalja, a time i Japana, primjenjuju se različita mjerenja, to jest kvantificiraju se i istražuju konkretni čimbenici. Smatra se kako je za mjerenje i istraživanje ekonomske lokalizacije generalno, a time i one na razini neke djelatnosti ili industrije presudno razmotriti sljedeće čimbenike (Guzman, 2015.):

- regionalna potražnja;
- regionalni troškovi proizvodnje;
- regionalne politike;

- regionalna prisutnost aglomeracijskih gospodarstava.

U praksi je još uvijek evidentno kako, uslijed ekonomske lokalizacije koja je u praksi provedena, vodeći značaj imaju ona područja koja ostvaruju i iskazuju se uspješnijim makroekonomskim i inim obilježjima te pokazateljima. Među njima svakako treba spomenuti BDP i BDP po stanovniku, višu razinu zaposlenosti, veću proizvodnu snagu te ostalo. Takve lokalne jedinice nadvladavaju one slabije razvijene i ekonomski manje aktivne, što i dalje produbljuje razlike između ovih područja. Prema tome, ekonomska lokalizacije, pored ostaloga, trebala bi služiti i smanjenju ovih nejednakosti, a time i uravnoteženju razvijenosti među ovim jedinicama.

5. EKONOMSKA LOKALIZACIJA U HRVATSKOJ

Vodeći se činjenicom da je svijet globaliziran, te je time i Hrvatska obuhvaćena procesom globalizacije, ideja autora rada je ne bazirati se isključivo na razvoj i postojanje ovog modela u svijetu već obuhvatiti i Hrvatsku. Stoga, klasterizacija i stvaranje klastera predstavlja dobar primjer modela ekonomske lokalizacije u Hrvatskoj te je stoga detaljnije obrađen u ovom poglavlju i radu u cjelini. Pored klastera, obrađeni su i ostali, uži primjeri ekonomske lokalizacije odnosno zadruge, partnerstvo poljoprivredne proizvodnje podržane od zajednice, u sklopu čega su razrađene grupe solidarne razmjene kao jedne od triju „struja“ ovog oblika lokalizacije, te inicijative na području financijskog sektora, zadruge obnovljive energije i tranzicijska čvorišta.

U razdoblju kada su se formirali klasteri, oni su predstavljali udruživanje gospodarstvenika, dakle primarno industrijske djelatnosti. No, obzirom na razvoj, smjer i odlike klastera, počinju biti sagledavani u kontekstu ekonomske lokalizacije.

5.1. Klasterizacija u službi razvoja ekonomske lokalizacije

Na temelju provedenog istraživanja i kritičkog promišljanja autora ovoga rada, iznosi se stav u svezi toga kako je jedan od vrlo sličnih ili nadopunjavajućih pojmova u području predmetne problematike i shvaćanja ovoga koncepta upravo klasterizacija. Riječ je o vrlo dobro poznatom i opsežno istraženom pojmu i svojevrsnom konceptu, koji se sve intenzivnije prakticira na nacionalnom teritoriju Republike Hrvatske, ali i na razini svijeta. U ovom poglavlju u sklopu utvrđivanja postojanja ekonomske lokalizacije na području Hrvatske, autor se u skladu s time odlučio na pobliže definiranje pojma klastera, razlaganja bitnih obilježja predmetnog pojma radi lakšeg utvrđivanja sličnosti, kao i da ne bi došlo do distinkcije pri razlaganju teme ovog rada ili utvrđivanja nepostojeće svojevrsne korelacije između predmetne tematike rada, dakle ekonomske lokalizacije i samih klastera i klasterizacije.

Izvorno, riječ klaster označava neku skupinu ili grupu. Međutim, za formiranje iste, prvenstveno je važno oformiti neke manje cjeline. U tom smislu misli se na lokaliziranje, to jest izdvajanje nižih jedinica ili užih cjelina, a naposljetku njihovo integriranje u

skupine ili klasterne. Jasno je pri tome kako se ovaj pojam može istraživati s nekoliko aspekata i za različite potrebe.

Osnovna definicija klastera potječe iz rada Michaela Portera. On ističe kako se klasteri na razini nekog gospodarstva razmatraju kao zemljopisne koncentracije međusobno povezanih tvrtki, specijaliziranih dobavljača, davatelja usluga, tvrtki u srodnim industrijama i povezanih institucija (npr. sveučilišta, agencija za standarde, strukovnih udruga) u određenom polju (industriji) koje su međusobni konkurenti, ali i suradnici (Klaster kreativnih industrija i poslovnog savjetovanja, 2018.).

Osim navedene definicije važno je istaknuti i onu koja tvrdi kako klasteri predstavljaju interesno povezivanje tvrtki iz jedne ili više različitih djelatnosti, u nekoj određenoj industrijskoj grani ili granama, među tvrtkama koje su ujedno suradnici i konkurenti, na određenom geografskom području, uz uključivanje edukativnih i/ili znanstveno-istraživačkih institucija te predstavnika države (Klaster kreativnih industrija i poslovnog savjetovanja, 2018.).

Pored navedenih definicija postoje i mnoge druge, a istraživanju klastera i procesa klasterizacije u današnjici se pristupa s posebnom pažnjom i sve većim intenzitetom. Suvremena iskustva na nacionalnom i inozemnom teritoriju potvrđuju kako klasteri doprinose mnogočemu, a pri tome se misli na (Klaster kreativnih industrija i poslovnog savjetovanja, 2018.):

- rast konkurentnosti gospodarstva;
- unapređenje ekonomskog rasta i zaposlenosti;
- izgradnju pozitivnog imidža;
- jednostavnije upravljanje;
- bolju realizaciju ciljeva i uspješnije iskorištavanje prilika;
- unapređenje održivog razvoja te ostalo.

Inicijative i potpore za razvoj klastera te sam razvoj klastera od iznimne su važnosti za razvoj konkurentnosti svakog gospodarstva, pa tako i onoga na primjeru Republike Hrvatske. Važnost klasterizacije, prema mišljenju autora ovoga rada, može se percipirati i s gledišta razvoja i implementacije ekonomske lokalizacije.

Naime, tada je riječ o provedbi klasterizacije na razini neke lokalne jedinice pri čemu se jačaju lokalni interesi, osnažuju lokalne mogućnosti, povezuju lokalni dionici, unapređuje znanje na lokalnoj razini, intenzivira konkurentnost lokalne jedinice i redom dalje. Sukladno tome, ispravno je tvrditi kako klasterizacija biva sastavnicom ovoga modela ili se kao takva može razmatrati u praksi. Također, provedbom klasterizacije moguće je unaprijediti uvjete za budući razvoj ekonomske lokalizacije.

S obzirom da se pojam klastera odnosi na restrukturiranje ekonomskog sustava, za potrebe njegova istraživanja u Hrvatskoj smatra se korisnim istaknuti neke osnovne kvalitativne podatke o predmetnom ekonomskom sustavu. Hrvatska ima jedinstven teritorij, suveren pravni prostor i suverenu ekonomsku politiku. Od 2013. godine ona je punopravna država članica Europske unije i to je jedno od njezinih značajnih obilježja.

Pored navedenoga, Hrvatska se ističe vrlo raznolikom atrakcijskom osnovom, bogatim resursima, komparativnim prednostima i ostalim snagama. Međutim, pored niza prednosti i snaga ovoga gospodarstva, Hrvatskoj se sve češće i intenzivnije upućuju oštre kritike. One se odnose na njezino gospodarstvo generalno, strukturu istoga, razinu iskorištenosti prilika, ali i na pojedine segmente. Neke od glavnih kritika tiču se nepovoljne strukture gospodarstva, visoke uvozne ovisnosti, nepovoljnih makroekonomskih pokazatelja i njihovih kretanja u proteklih nekoliko godina, lošu alokaciju resursa, visoku razinu nejednakosti u regionalnom razvoju, lošu ili slabu participaciju i suradnju dionika te redom dalje.

U kontekstu navedenoga, preporuke za rješenje ovih problema predstavljaju osnovne smjernice za unapređenje i jačanje ovoga gospodarstva. Među njima je i pitanje ekonomske lokalizacije, koja na ovom teritoriju još uvijek predstavlja nepoznanicu.

Unatoč tome što je ekonomska lokalizacija pojam o kojem u Hrvatskoj ne postoje konkretna saznanja i istraživanja, a kao takav predstavlja nepoznanicu u kontekstu ekonomske prakse, vjeruje se kako je moguće identificirati određene pothvate ili aktivnosti vodećih dionika koji vode prema stvaranju uvjeta za neku buduću implementaciju ovoga koncepta, odnosno za njegov razvoj. Pri tome se, kao što je već i u prethodnim poglavljima istaknuto, prvenstveno misli na klasterizaciju.

Klasterizacija je u Hrvatskoj započela još 2003. godine uspostavom prvih poslovnih klastera (Kuštro, 2017.). Prvi među njima bio je Klaster poljomehanizacije sa sjedištem u Osijeku, koji je, uz potporu Osječko–baranjske županije i Grada Osijeka okupio najrelevantnije proizvođače poljoprivredne mehanizacije, dijelova i komponenti za poljoprivrednu mehanizaciju, kao i nekolicinu znanstvenih institucija i fakulteta. U nastavku je kroz Projekt razvoja klastera, koji je započeo 2012. godine na inicijativu Ministarstva gospodarstva, razvijeno 13 klastera, te se fokus usmjerio na osnivanje centara kompetencija. Od tada do danas provedeno je preko 30 projekata koji nose epitet nacionalnog interesa (Kuštro, 2017.).

U prethodnom tekstu istaknuta je definicija klastera, a važno je reći kako oni donose niz ekonomskih koristi ili pozitivnih učinaka. Riječ je o alatu ili instrumentu unapređenja konkurentnosti, promicanja i realizacije lokalnih interesa i ciljeva, jačanja javno-privatnog partnerstva i suradnje među dionicima, ali i ostalome.

Klasteri se danas diljem svijeta koriste u industrijskom i regionalnom planiranju, a prvenstveno doprinose jačanju konkurentnosti i razvoju koncepta održivosti. U tome se ujedno i očituje sličnost ovoga pojma s ekonomskom lokalizacijom, pored ostalih obilježja i namjene. Osim toga, vrlo je važno istaknuti kako se ova koncepcija često koristi kao sinonim za druge oblike udruživanja.

Sličnost ovoga pojma s predmetnim konceptom očituje se i u tome da oni zapravo predstavljaju geografske ili industrijske grupe međusobno povezanih poduzeća i povezanih institucija koje povezuju sličnosti i komplementarnosti. U tom kontekstu udružene jedinice i dionici integrirano se i jednako razvijaju, poštujući pri tome načela održivosti, specifičnosti i mogućnosti lokalnog područja i suvremene trendove razvoja, a s ciljem realizacije interesa i ciljeva svih dionika i ostvarenja opće ekonomske i ine dobrobiti (Dragičević, Obadić, 2013.).

Ekonomska misao i praksa razlikuju različite vrste klastera. Pri tome je moguće govoriti o onim regionalnim klasterima, kreativnim klasterima ili klasterima na primjeru pojedinih sektora i djelatnosti. U Hrvatskoj su posebno značajni i poznati klasteri u turizmu, na kojima se zapravo razvija čitavi turizam vodeće turističke destinacije, Istre.

Za predmetnu je problematiku važno istaknuti kako se teorijske osnove koncepcije klastera mogu pronaći u različitim pristupima analize aglomeracije, teoriji distrikta i sličnome. Ova je koncepcija vrlo široka, heterogena i kompleksna, a sažima različite perspektive i aspekte iz drugih koncepcija, kao što je i ekonomska lokalizacija (Dragičević, Obadić, 2013.).

Kako bi navedeno bilo jasnije, a uloga klastera na primjeru Hrvatske u okviru ove problematike potvrđena, u nastavku se pristupa analizi jednog od klastera na ovome teritoriju. Kao ogledni primjer uzima se Klaster poljomehanizacije, koji predstavlja i najstariji klaster u ovoj državi. On se ističe radom i postojanjem koje je nešto duže od 10 godina. Osnovan je u travnju 2007. godine pod nazivom Hrvatski klaster poljomehanizacije, a polovicom registriran je na Trgovačkom sudu u Osijeku te rad nastavlja kao Klaster poljomehanizacije d.o.o. njegovi osnivači su (Fabris, 2017.):

- Eurometal d.o.o. – Osijek;
- OLT d.d. – Osijek;
- Hittner d.o.o. – Bjelovar;
- Gramip d.o.o. – Dubrava;
- Hidraulika d.d. – Kutina;
- POD d.o.o. – Dežanovac;
- Labinprogres TPS d.o.o.;
- Pecka d.o.o. –Markovac.

Ovaj klaster utemeljen je na principu „odozdo prema gore“ i „odozgo prema dolje“, što znači da integrira sve dionike na različitim hijerarhijskim razinama. Među njima treba istaknuti Hrvatsku udruhu poslodavaca, Osječko-baranjsku županiju, grad Osijek, europsku Komisiju i Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva, s kojima ostvaruje zavidnu suradnju.

Svrha njegova djelovanja je zadovoljavanja potrebe domaćeg i inozemnog tržišta kvalitetnim poljoprivrednim strojevima te sposobnost prepoznavanja zainteresiranih sudionika kao i proizvoda koji imaju potencijal za razvoj (Fabris, 2017.). Prvenstveno je usmjeren na zadovoljenje lokalnih potreba i realizaciju ciljeva na lokalnoj razini, a

kasnije i šire. U okviru njega djeluje nekoliko poduzeća, odnosno profiliranih proizvođača profesionalne i hobi opreme za poljoprivrednu proizvodnju.

Među značajnim aktivnostima ovoga klastera treba spomenuti (Fabris, 2017.):

- aktivnosti usmjerene prema efikasnosti i tržišnoj učinkovitosti članica;
- snižavanje ulaznih troškova sirovina i materijala;
- unapređenje mogućnosti prodaje;
- uspješnije zadovoljenje lokalnih potreba i šire;
- uspostava viših oblika poslovne i ine suradnje;
- formiranje marketinške koncepcije zajedničkog nastupa na tržištu;
- unapređenje unutarnjih procesa;
- doprinos unapređenju kvalitete života lokalne zajednice;
- promocija održivog poslovanja – uvođenje ISO standarda 9001:2000;
- internacionalizacija i međunarodna suradnja;
- povezivanje i suradnja dionika;
- edukacija i informiranje te redom dalje.

Ovakvih primjera u Hrvatskoj ima još i svi oni uglavnom su utemeljeni na jednakim principima i fokusirani prema jednakim ciljevima. Ono što je važno prepoznati je težnja unapređenja ekonomske, socijalne i ekološke situacije na lokalnom teritoriju, a u čemu se očituju i vodeće sličnosti s modelom ekonomske lokalizacije.

5.2. Zadruga

Zadruga i grupe solidarne razmjene sljedeća su značajna skupina dionika u kontekstu ove problematike. Zadruga funkcioniraju na principu „jedan član – jedan glas“. Zadruga na području Hrvatske imaju dugu povijest postojanja odnosno od 19.stoljeća. Zakonom o zadrugama (NN 76/14) zadruga u Hrvatskoj definiraju se kao „dragovoljno, otvoreno, samostalno i neovisno društvo kojim upravljaju njezini članovi, a svojim radom i drugim aktivnostima ili korištenjem njezinih usluga, na temelju zajedništva i uzajamne pomoći ostvaruju, unapređuju i zaštićuju svoje pojedinačne i zajedničke gospodarske, ekonomske, socijalne, obrazovne, kulturne i druge potrebe i interese i ostvaruju ciljeve zbog kojih je zadruga osnovana (Hrvatski centar za zadružno poduzetništvo, 2018.).“

Prema navedenom, član neke zadruge zapravo je osoba koja sudjeluje u njezinu radu, posluje putem iste ili koristi njezine usluge.

Zadruga i njezini članovi čine jedinstveni gospodarski subjekt koji je zasnovan na međunarodnim načelima i to (Hrvatski centar za zadružno poduzetništvo, 2018.):

- dragovoljno i otvoreno članstvo – članstvo u zadruzi je dragovoljno i otvoreno prema svim osobama koje vide mogućnost rada i sudjelovanja u radu;
- nadzor poslovanja od strane članova – zadruga je demokratsko društvo osoba čiji rad nadziru njezini članovi;
- gospodarsko sudjelovanje članova zadruge i raspodjela – članovi sudjeluju u radu i doprinose razvoju zadruge;
- samostalnost i neovisnost – oslanja se na rad svojih članova i zadružne resurse, pod neposrednim nadzorom svojih članova;
- obrazovanje, stručno usavršavanje i informiranje članova zadruge – potreba za adekvatnom obrazovanosti članova;
- suradnja među zadrugama – zadruga služe svojim članovima i jačanju zadružnog sustava povezivanjem i suradnjom na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini;
- briga za zajednicu - uspješnim poslovanjem zadruge doprinosi se poboljšanju uvjeta života članova zadruge, pa tako i održivom razvoju okruženja i lokalne zajednice.

Zadruga doprinose zajedničkom nastupu na tržištu, jačoj pregovaračkoj moći, nižim troškovima, povoljnijoj nabavi, konkurentnosti i redom dalje. U Hrvatskoj postoji i Hrvatski savez zadruga koji objedinjuje ove subjekte i pomaže im u radu. Time se zapravo intenzivnije promovira daljnji razvoj istih na ovome teritoriju, a s ciljem iskorištavanja niza prednosti iz njihova rada. danas on okuplja preko 1 200 zadruga i preko 20 000 njihovih članova.

Na zadruga se danas gleda kao na povoljno rješenje za mnoga ekonomska i socijalna pitanja. One predstavljaju dobar model organizacije, jer stvaraju nedjeljivu zadružnu imovinu, koja se prenosi s generacije na generaciju zadrugara. Ova društvena imovina u funkciji je lokalne zajednice. Osim toga, one se razmatraju, pored navedenih

prednosti i kao instrument reorganizacije i decentralizacije. Zadruga kao poslovni oblik ima mnoštvo prednosti koje se odnose na unutrašnju organizaciju posla i podjelu rada te odgovornosti. One su ujedno i povoljan koncept ili način donošenja poslovnih odluka pri čemu se socio-ekonomski faktor zadrugara i kooperanata ne ignorira, pa predstavljaju i izniman primjer suradnje u gospodarstvu. U svojem radu promoviraju ključne elemente koji obilježavaju i koncept ekonomske lokalizacije, a misli se na samopomoć, odgovornosti, demokratičnost, ravnopravnost, pravičnost i solidarnost.

U Hrvatskoj postoji veliki broj zadruga, a neke od njih su Braniteljsko socijalno radna zadruga Ideja, ACT grupa, Poljoprivredna zadruga Adamovčanka, Poljoprivredna zadruga Agricola Ursa, Agro-ribarska zadruga branitelja, Agro turistička zadruga Krka te ostale (Hrvatski centar za zadružno poduzetništvo, 2018.).

5.3. Grupe solidarne razmjene

Načelno, poljoprivreda podržana od zajednice (CSA/Community Supported Agriculture) predstavlja alternativan, lokalno baziran model ekonomskog razvoja temeljen na kriteriju održivosti, odgovornosti, timskom radu, kraćem lancu opskrbe (u odnosu na globalni) te umrežavanju između proizvođača i potrošača. Ovakva suradnja i partnerstva pomažu razvoju lokalne ekonomije kroz ponudu novih proizvoda i usluga, stvaranje novih zaposlenja, inzistiranju na suradnji između lokalnih farmi i dionika u seoskom turizmu. Ovakve grupe koje su angažirane oko ovakvog načina poljoprivrede, pri svome djelovanju izvlače najbolje od okoliša kroz svoju organsku proizvodnju tradicionalnog sjemena i sadnica. Nadalje, doprinose socijalnoj koheziji, jačanju društvenog kapitala i pripomažu jačanju lokalnog identiteta zajednice.

Hrvatska ima tri „struje“ CSA modela, a to su redom grupe solidarne razmjene, organske grupe solidarnosti te razmjena i solidarnost.

Prva takva zajednica je osnovana u Zagrebu 2010. godine. Podatak za 2015.godinu govori da je približno 20 CSA grupa osnovano na području Hrvatske koje su nahranile oko 3 000 ljudi te godine svojim djelovanjem (Afrić Rakitovac, 2016.)

Obzirom na razložene odrednice vezane uz ekonomsku lokalizaciju, shodno tome može se reći kako grupe solidarne razmjene predstavljaju najrelevantniji primjer

implementacije ekonomske lokalizacije na području Hrvatske. Iz tog razloga su uvrštene u rad te posebno obrađene upravo zato jer se radi o inicijativama na lokalnoj razini sa mnogo spomenutih obilježja vezanih uz ekonomsku lokalizaciju. Autor je upravo zato odabrao primjer grupe iz vlastite županije, dakle Istarske županije točnije sa područja Pule, koja nosi naziv Solidarna ekološka grupa Pule. Osnovana je u kolovozu 2012. pod imenom Grupa solidarne razmjene Pula u sklopu projekta *Fine niti lokalnih razvoja* koji je pokrenula Zelena mreža aktivističkih grupa. Danas nosi naziv Solidarna ekološka grupa Pula i broji 152 člana (Solidarna ekološka grupa Pula, 2018.).

U svojem radu bavi se ekološkim, ekonomskim i socijalnim pitanjima ovoga područja, a promiče održivi razvoj. predstavlja izvrstan alat promicanja suradnje na predmetnom području, a objedinjuje nekoliko obiteljskim poljoprivrednih gospodarstava, jača njihovu suradnju te integrira i ostale dionike.

U domeni njezina djelovanja je i Solidarna ekološka tržnica, SET, putem koje članovi ove grupe kupuju ekološke proizvode po povlaštenim cijenama. U njezinu osnivanju i funkcioniranju izravnu podršku daju Grad Pula i Turistička zajednica Grada Pule. Vidljivo je kako su funkcije iste vrlo slične prethodnim primjerima, a ovakvih grupa u Hrvatskoj moguće je pronaći i na nivou ostalih županija te gradova. Zbog niza doprinosa i koristi koje donosi, u budućnosti se očekuje njihov daljnji razvoja, kao i povećanje mreže ovih subjekata.

5.4. Inicijative financijskog sektora

Financijski aspekt kao osnova za implementiranje ekonomske lokalizacije jest itekako važan faktor podupiranja provođenja lokalizacije. Stoga, osim formiranja nekih zajedničkih grupa pojedinaca, koji djeluju bilo na način da se udružuju i poduzimaju akcije na polju proizvodnje i plasmana određenih proizvoda ili stvaranja određenih preduvjeta za implementiranje ekonomske lokalizacije, u Hrvatskoj se stvorila inicijativa koja će pružati i usluge sa financijskog aspekta. Shodno tome, govorimo o inicijativi nastanka Etične banke. Zasada Etična banka okuplja više od 1200 fizičkih i pravnih osoba na području Hrvatske. Najznačajnija odrednica ove financijske institucije

jest ta da primarni cilj nije ostvarivanje visokih profita već doprinos društvu i pojedincima koji su njeni članovi. Odrednice Etičke banke jesu „transparentnost, demokratsko vođenje, krediti i zajmovi bez valutnih klauzula, dugoročno promišljanje pri donošenju odluka te individualni pristup evaluaciji projekata koji će biti potencijalno financirani (Afrić Rakitovac, 2016.).“ Idejno, zamišljeno je financirati investicije koje dugoročno doprinose lokalnoj zajednici i cjelokupnom društvu. Stoga se većinom radi o investicijama na području poljoprivrede, posebice održive poljoprivrede, obnovljivih izvora energije, socijalnog poduzetništva i slično.

5.5. Zadruga obnovljive energije

Zadruga obnovljive energije predstavljaju udruženja lokalnih žitelja odnosno pojedinaca, poduzeća, javnih institucija, administrativnih ureda koji rade na razvijanju projekata koji se zasnivaju na obnovljivim izvorima energije. Ekonomski potencijali za razvoj ovakvih inicijativa se zasnivaju na lokalnim investicijama u vlasništvu lokalnih ljudi, stvaranju novih poslova te stvaranju novih prihoda za lokalne zajednice. U konačnici, od ovakvih se inicijativa očekuje da donose energetske stabilnost i neovisnost na tom području kao i korištenje dostupnih lokalnih resursa po cijeni koja je podložna prilagodbi po potrebi i uvjetima, a sve u svrhu sprječavanja nastanka „energetskog osiromašenja“ na pojedinim lokalnim područjima uslijed visokih i nestabilnih cijena uvozne energije. U 2016.godini, zabilježeno je 9 takvih zadruga (Afrić Rakitovac, 2016.) .

5.6. Tranzicijsko čvorište

Tranzicijsko čvorište je sastavnica Tranzicijske mreže – dobrotvorne organizacije čija je uloga „inspirirati, ohrabriti, povezati, podržati i osposobiti zajednice da se samoorganiziraju oko Tranzicijskog modela, na način da kreiraju inicijative srodne pitanjima održivosti što obuhvaća hranu, energiju, potrošnju, prijevoz, kućanstva, umjetnost, nejednakost, solidarnost i slično“. (Afrić Rakitovac, 2016.) Tranzicijsko čvorište je oformljeno i smješteno u Zagrebu, uz gradove Pulu, Veliku Goricu i Bjelovar.

Primarna je ideja povezati različite sudionike na lokalnoj razini kako bi se u konačnici izgradilo ekonomski održive lokalne zajednice. (Afrić Rakitovac, 2016.).

6. ZAKLJUČAK

Načelno se lokalizacija može pojmiti na razne načine i razmatrati s nekoliko aspekata, a što je potvrđeno i predmetnim istraživanjem. U ovome radu integrirani su različiti aspekti, a rezultat toga je razvoj spoznaje ili percepcije samoga pojma kao kompleksnog interdisciplinarnog i multidimenzionalnog koncepta, koji se ističe nizom sličnosti s konceptom održivosti. Točnije, smatra se ispravnim tvrditi kako ekonomska lokalizacija počiva na načelima i dimenzijama održivosti ili održivog razvoja, a pri tome je jasno kako je ona usmjerena na realizaciju ekonomskih, ekoloških i socijalnih ciljeva ili pozitivnih učinaka na lokalnoj razini.

Sukladno navedenome, stvara se prostor za potvrdu činjenice da ekonomska lokalizacija biva izravna podrška održivom poslovanju i razvoju na nekoj lokalnoj razini, a zahvaljujući učinku prelijevanja, ispoljava pozitivne učinke u ovome kontekstu i na višim razinama. Slijedom navedenoga, riječ je o konceptu razvoja i funkcioniranja nekog lokalnog gospodarstva i društva koji ima lokalni, nacionalni i međunarodni značaj.

Na međunarodnoj razini postoje konkretni primjeri ekonomske lokalizacije, a oni se identificiraju u najvećoj mjeri na primjeru razvijenijih zemalja i zemalja koje su izrazito dugoročno i održivo orijentirane. Riječ je o onim zemljama koje nastoje što uspješnije pratiti i razumjeti međunarodne trendove pa ne čudi njihov osobit angažman i u ovome smjeru. Isto je potvrđeno konkretnim primjerima koji su u radu obrađeni, a potvrđuju činjenicu kako model ekonomske lokalizacije rezultira brojnim ekonomskim, socijalnim i ekološkim koristima.

Načelno se ona može provoditi na razini nekog lokalnog gospodarstva i društva, na razini sektora ili djelatnosti, ali i nekih užih područja. Ipak, smatra se kako optimalni model ekonomske lokalizacije podrazumijeva onaj koncept koji se provodi na razini lokalne jedinice kao cjeline, a pri tome objedinjuje njezino gospodarstvo, društvo, kulturu i okoliš.

Zaključuje se kako u današnjici ne postoji unificirani model implementacije i razvoja ekonomske lokalizacije u znanosti i praksi. U mnogim zemljama, poput Hrvatske on je nedovoljno prepoznat, ali se pod utjecajem suvremenoga doba mogu pronaći određene aktivnosti i procesi koji imaju elemente ovoga koncepta, a sagledaju se kao alati za ostvarenje uvjeta implementacije i provedbe ekonomske lokalizacije.

Govorimo li u kontekstu ekonomske lokalizacije na području Hrvatske, klasterizacija predstavlja najrodniji prikaz provođenja prakse ekonomske lokalizacije na ovom području. Nije ispravno tvrditi kako klasterizacija predstavlja školski primjer implementiranja ekonomske lokalizacije na ovom području iako su oni nešto užeg značaja i manjeg intenziteta. Točnije bi bilo ustvrditi kako postoje zajednički elementi, obilježja klasterizacije i ekonomske lokalizacije primjerice u pogledu pristupa pri analizi klastera koji se tiče djelovanja „odozdo prema gore“ što je sličnost predmetnoj temi ovog rada.

Zaključujemo da bi Hrvatska itekako mogla iskoristiti brojne koristi koje bi implementacija ekonomske lokalizacije donijela na lokalnim razinama te time ojačala i postala strateškim okvirom pri planiranju i razrađivanju politika na višim razinama. Obzirom na predispozicije koje ima u kontekstu primjerice poljoprivredne proizvodnje te u tom pogledu ostvarivanja samodostatnosti pri proizvodnji pojedinih sirovina gdje smo ovisni o svjetskim cijenama i tržištu, uvozu, uz loše planiranu politiku i ostale čimbenike koji su oslabili poljoprivredu, hrvatsko bi gospodarstvo na taj način ojačalo oslabljene i zamrle male poljoprivredne proizvođače koji su postali nekonkurentni uslijed uključivanja u globalne procese. Navedeni poljoprivredni aspekt je samo ogledni primjer gdje bi uključivanje ekonomske lokalizacije donijelo koristi. U konačnici, lokalizacija bi pomogla ujedinjenu malih proizvođača, jačanju malih inicijativa čime dugoročno hrvatsko gospodarstvo može postići efikasniju upotrebu prirodnih, ljudskih i ostalih resursa, jačanje malih proizvođača, a time i smanjenje ovisnosti o globalnim kretanjima, prelijevanjima efekata u globalnim zbivanjima, ostvarivanje samodostatnosti što u konačnici dugoročno doprinosi stabilnijem gospodarstvu, ravnomjernom razvoju Hrvatske u svakom pogledu. Posebice socijalnom, očuvanju bioraznolikosti te ostale flore i faune kojom Hrvatska obiluje.

LITERATURA

Knjige i članci:

1. Frankova E., Johanisova, N. (2012.) Economic Localisation Revisited. Environmental Policy and Governance. Vol. 22. Str. 307.-321.
2. Guzman, L. (2015.) Localization Factors from Japanese Firms in Automotive-related Industries in Mexico. Procedia Economics and Finance. 30. Str. 265.-270.
3. Norberg Hodge, H. (2016.) Localization: essential steps to an economics of happiness. Local Futures – International Society for Ecology and Culture.
4. Afrić Rakitovac, K. (2016.) „ Economic Localisation as a driver of Sustainable Economy: The Case of Croatia“ u: Zbornik radova „3rd International Multidisciplinary Scientific Conference on Social Sciences & Arts SGEM 2016“, str. 277. – 284.

Internet izvori:

1. Alabala Bertrand J.M. (2008.) Economic localization, social networking and
2. Bauwens, M. (2009.) The Economic Benefits of Localization. Dostupno na: <https://blog.p2pfoundation.net/the-economic-benefits-of-localization/2009/01/07> (26.06.2018.)
3. Dragičević, M., Obadić, A. (2013.) Klasteri i politike razvoja klastera. Dostupno na: <https://www.bib.irb.hr/630124> (28.06.2018.)
4. Fabris, L. (2017.) Obilježja razvoja klastera u Hrvatskoj. dostupno na: <https://repositorij.unipu.hr/islandora/object/unipu%3A1644/datastream/PDF/view> (28.06.2018.)
5. Functionality. Dostupno na: <http://siteresources.worldbank.org/INTMACRO/Resources/EconomicLocalizationonSocietalNetworkingandFunctionality.pdf> (26.06.2018.)
6. Hrvatski centar za zadružno poduzetništvo (2018.) Što je zadruga i kako je osnovati? Dostupno na: <http://zadruga.coop/hr/o-zadrukarstvu/sto-je-zadruga-i-kako-je-osnovati/1> (03.08.2018.)

7. Iichiro, U. et al. (2011.) Measuring Economic Localization: Evidence from Japanese Firm-level Data. Dostupno na: http://www.ier.hit-u.ac.jp/ifn/result/doc/ifn_wp010.pdf (28.06.2018.)
8. Klaster kreativnih industrija i poslovnog savjetovanja (2018.) Što su klasteri? Dostupno na: <http://www.znam.hr/klaster-znam/sto-su-klasteri-1> (27.06.2018.)
9. Kuštro, D. (2017.) Država ne zna što će s klasterima. Dostupno na: <http://www.glas-slavonije.hr/330841/7/Drzava-ne-zna-sto-ce-s-klasterima> (28.06.2018.)
10. Norberg Hodge, H. (2014.) The Multiple Benefits of Economic Localization. Dostupno na: <https://truthout.org/articles/the-multiple-benefits-of-economic-localization/> (26.06.2018.)
11. Path to Well Being (2011.) Transition Towns – Localization vs. Globalization. Dostupno na: <https://asheham.wordpress.com/2011/01/19/transition-towns/> (28.06.2018.)
12. Solidarna ekološka grupa Pula (2018.) O nama. Dostupno na: <https://solidarnaekopula.wordpress.com/set/sto-je-set/> (03.08.2018.)
13. WELL (2014.) Welcome to WELL. Dostupno na: <http://well95490.org/> (28.06.2018.)

POPIS TABLICA

Tablica 1. Dimenzije i aspekti koncepta ekonomske lokalizacije	12
Tablica 2. Razrada modela koncepta ekonomske lokalizacije prema Scumanu.....	14
Tablica 3. Razrada modela koncepta ekonomske lokalizacije prema Desaiu i Riddlestoneu	15
Tablica 4. Razrada modela koncepta ekonomske lokalizacije prema Hinesu	16
Tablica 5. Razrada modela koncepta ekonomske lokalizacije prema Hopkinsu.....	17
Tablica 6. Razrada modela koncepta ekonomske lokalizacije prema Doughwaiteu.....	18
Tablica 7. Razrada modela koncepta ekonomske lokalizacije prema Norberg - Hodgeu	19

SAŽETAK

Ekonomska lokalizacija označava model za reorganizaciju postojećeg ekonomskog sustava. Pojavu same inicijative možemo pronaći u nesavršenostima postojećeg globaliziranog ekonomskog i društvenog sustava. Stoga je cilj ovoga rada upoznati se sa relativno novim pojmom na polju ekonomije, definirati ga te iznijeti njegove odrednice i obilježja.

Rad se pored Uvoda i Zaključka, sastoji od četiri poglavlja. Prvo poglavlje razrađuje pojmovno određenje ekonomske lokalizacije odnosno pri tome se ističu njegove vodeće definicije, odnosno utvrđuje termin, njegove specifičnosti i temeljna obilježja. Osim toga, ono daje osvrt na povijesni tijek njegova znanstvenog izučavanja. Nastavlja se s drugim poglavljem koje razrađuje samu koncepciju ekonomske lokalizacije, njegove odrednice, kao i tijek provedbe u praksi. Obzirom na razradu bazičnih odrednica pri razradi ove teme u prijašnjim poglavljima, u četvrtom poglavlju se planirano navode primjeri iz prakse iz svijeta gdje su vidljive naznake implementiranja ovog pokreta sa odabranim aspektom Japana obzirom da je najtemeljitiše istražen, proveden, praćen i dokumentiran učinak ekonomske lokalizacije na tom području. Uslijed toga, pri izradi rada je zamišljeno da se dotaknemo i Hrvatske obzirom da posjedujemo veći dio pogodnosti koje su plodno tlo za implementiranje same koncepcije. Stoga se peto poglavlje dotiče klasterizacije odnosno klastera kao moguće srodnog i najbližeg primjera provođenja koncepta na području Hrvatske. Također navode se i razjašnjavaju i ostali oblici ekonomske lokalizacije u Hrvatskoj, a to su zadruge, grupe solidarne razmjene, partnerstvo poljoprivredne proizvodnje podržane od zajednice (CSA/Community Supported Agriculture), financijske inicijative, zadruge obnovljive energije i tranzicijsko čvorište.

Zaključkom se uokviruje razlaganje teme ekonomske lokalizacije obzirom na utvrđene bitne odrednice pojma i koncepta sa subjektivnim osvrtom autora u kontekstu koristi koje hrvatsko gospodarstvo može polučiti od implementiranja ekonomske lokalizacije.

Ključne riječi: ekonomska lokalizacija, ekonomski sustav, održivost, Republika Hrvatska.

SUMMARY

The economic localization represents a model for the reorganisation of the existing economic system. The main reason for creating this phenomenon could be found in the imperfections of the existing globalised economic and social system. Therefore, the aim of this paper is to introduce this relatively new concept in economics, to propose various definitions and to state its determinants and features.

This paper consists of four chapters, beside the Introduction and Conclusion. The first chapter elaborates the concept of economic localization through various proposed definitions, basic features and specificity. The chapter also elaborates the concept development through a historic perspective.

The paper continues the with second chapter which elaborates the concept of economic localization in details, its determinants and its implementation in practice.

The fourth chapter presents best practice examples of economic localisation in various countries: ESA, Ireland and Japan. The fifth chapter presents examples of economic localisation in Croatia: clusters, community supported agriculture financial initiatives, renewable energy, transition hub etc.,

The conclusion frames the elaboration of the theme considering the main determinants of economic localisation and a brief subjective author's review in the context of advantages that Croatian economy can realise from a more intense implementation of economic localization.

Key words: economic localization, economic system, sustainability, Republic of Croatia